

Dada a vzpomínky z domu mlčení

*Zeese Papanikolas: Dr. Hugo Dux - Hlava československých dadaistů
Regionální muzeum v Teplicích 2013*

Česko-anglická publikace amerického universitního profesora, kterou lze přečíst za jedno příjemné zimní odpoledne, by si zasloužila místo v Griswoldových *Amerických literárních kuriozitách*, pokud si ovšem tuto kniha Edgar Allan Poe nevymyslel. Dle názvu by se mohlo zdát, že bude o dr. Duxovi, hlavě dadaistů, a do jisté míry se kolem jeho záhadné osobnosti opravdu vše točí, ale není mu věnováno více než pět šest stran z celé studie. Mnohem více se dozvíme o pobytu trojlístku německých dadaistů v Praze a o vystoupení v Teplicích. Ale ještě více se dočteme o historii rodu Papanikolasovy manželky Ruth. Cesta, kterou se vydal rodák řeckého původu narozený v Utahu, aby vypátral souvztažnosti mezi rodinou košer řezníka ze Sobědruh u Teplic, praktického lékaře a občasného alkoholika Duxe, který se patrně umění věnoval co nedělní malíř, a skandálem, který vyvolali dadaisté, připomíná bloudění v Escherově matoucím labyrintu.

Na počátku bylo několik zažloutlých fotografií s tajemným městem, které se jevilo neskutečné jako Schulzova Drohobyč - a notná dávka zvědavosti. Papanikolas jasnou řečí popisuje pocity, jež jsou nám, respektive většině z nás, nedostupné. A je vysoce mravní a užitečné si alespoň umět je „visualisovat“. Papanikolas píše: „*V Londýně (...) byl dům, v němž má žena a její starší bratr bydleli naplněn mlčením. Za hradbou mlčení se skrývala tajemství zpřetrhané kontinuity s minulostí, s jakýmsi jiným životem, který její rodiče žili v jiné zemi předtím, než se jim narodily děti...*“

Papanikolas provádí čtenáře životem rodiny židovského obchodníka a řezníka, radostně fabuluje nad starými fotografiemi, doplňuje fakta, která podává svým přímočaře naivistickým stylem, u něhož není jistě zda, je autor tak raffinovaný, nebo tak prostince bodrý. A pak to náhle přijde. Prásk! Dvojí incitamentum – prvé v podobě zprávy dadaistů (o kterých Papanikolas chystal přednášku) o návštěvě Teplic, kde vystoupili „*před publikem složeným z bláznů a zvědavců*“, téhož večera se vypili jako duhy a „*v posledním záchvěvu strážlivosti jmenovali dr. Huga Duxe, nejinteligentnějšího obyvatele Teplic, hlavou všech dadaistů v Československu*“. Druhé incitamentum – z textu není zřejmé, zda k němu došlo tentýž den nebo o celé aeony let později – se objevuje v podobě telefonního hovoru autorovy ženy Ruth s tchyní. Papanikolas si vzpomene na záhadného Duxe. „*Jestli jsem ho znala? To byl náš doktor!*“ odpoví tchyně. V tomto momentu se propojují osobní mytologie rodiny a mytologie dada. Papanikolas neví, zda nejde o mystifikaci (mohlo jít „*o žert, na který všichni zapomněli*“), leč na zcela podružné skutečnosti, že středostavovská rodina Stecklerů měla za lékaře jistého Duxe, a že se v Teplicích s „Hugo Duxem“ pobrašili Richard Huelsenbeck, Raoul Hausmann a Johannes Baader, spojí oba příběhy dohromady. Příznávám, že je to autorský akt vpravdě dadaistický.

Papanikolas se však do pátrání pustí s vervou a díky pomoci filosofů z AV ČR uspěje. In margine zmiňuje, že jeden z filosofů zkoumá fenomén obskurní kultovní kapely The Residents ze San Francisca. Považuji za další prazvláštní shodu, že právě teplická „punková patafysická“ kapela Už jsme doma podala v našich krtčích krajích první zprávu o Residents. „*Česká republika jako by byla stvořená pro podobné záhady,*“ píše Papanikolas. Rozverně jsou jeho poznatky o Čechách „*v jejich starobyle moderním městě*“ (ať tím myslí cokoli): „*mají (...) zálibu v neobvyklostech a zpochybňování autorit, což by se mohlo proměnit v důmyslný druh odporu...*“

Avšak nebudu zdržovat laskavého čtenáře, aby mohl text rychle přelétnout a bystré spěchat za novými informacemi, a vrátím se k Hugo Duxovi. Fakta, která Papanikolas a jeho český kolega Jiří Soukup shromáždili o vystoupení dadaistů v Teplicích (a částečně i v Praze a Karlových Varech) jsou komplexní. Čtenář si učiní takměř taktilní představu, jak vystoupení vypadalo a jak reagovali počestní měšťané. „*Dadaistický večer Teplicích se proměnil v děsivé divadlo... (...) Hausmann začal předvádět svůj odpudivý, kreténský tanec...*“ tak přfkře hodnotili vystoupení místní noviny. Další noviny o dadaistech píší jako o bandě vypečených obchodníků. Sám Hausmann vzpomíná, že po očekávané rvačce měl roztrhané kalhoty a rozbité brýle. Fakta o skutečném dr. Hugo Duxovi zůstávají stále poněkud zamlžená. Nicméně, jak Zeese Papanikolas konstatuje, život Stecklerů pokračoval i po návštěvě dadaistů v Teplicích až do trpkého konce. Dada považuje Papanikolas za *životní styl*, nicméně, tak jako se ze starých pankáčů stávají hofráti, trpkého konce – vzhledem k původním proklamacím – došla i trojice německých dadaistů: Huelsenbeck se stal prominentním newyorským psychoanalytikem, Hausmann nobl fotografem a demiurg Baader zemřel v zapomnění v Bavorsku.

Papanikolas učinil dosti šílený pokus spojit vyprávění rodinné kroniky, pátrání po zapadlém „umělci“ s ojedinelým a z hlediska dada marginálním vystoupením. Proud jeho vyprávění, předivo jeho svojských asociací a indukce ze starých fotografií a zteřelých úředních záznamů mě však přivedly ke vzpomínce na četbu legendární knihy C. W. Cerama *Oživená minulost*. A takové spojení znamená pro toto dílko, alespoň z mého hlediska, pěkných pár hvězdiček (jak obvykle píší machři snovající své filmové recenze na csfd.cz). A ještě noticku: Byl jsem na Papanikolasově přednášce v teplickém zámku a nechal si podepsat knihu, když se autor ptal, komu ji má věnovat, odhalil jsem mu jeden ze svých pseudonymů: *Lux von Dux*. Kuj železo, dokud je žhavé, říká se – myslím, že i tak jedná Zeese Papanikolas.

Patrik Linhart